

Lészai Lehel

Kolozsvár

Elhívás és küldetés az első három evangéliumban

Bevezetés

Fernando F. Segovia már 1982-ben, a Marquette Egyetem *Elhívás és tanítványság: újszövetségi perspektívák* című szimpóziuma meghirdetésekor érkezettnek látta annak az idejét, hogy újragigazgálják a tanítványság kérdését a keresztyén hagyomány kezdeteitől kiindulva. A kérdés megvizsgálásának aktualitását az új kutatási eredmények fényében meg is fogalmazta 1985-ben szerkesztett könyvében, mely az említett tudományos ülésszakon elhangzott előadásokat tartalmazza.¹

Több könyvtár átnézése után igazolódott a gyanú, hogy a magyar újszövetséges kutatók nem értek rá megfelelő időt és figyelmet szentelni a tanítványság kérdésének, és ezen belül az elhívás és küldetés problematikájának. A magyar nyelvű szakirodalom erről szóló műveinek hiánya igazolja ezt a kijelentést. Ugyanakkor az sem hallgatható el, hogy számtalan cikk és néhány kommentár született magyar írásmagyarázók tollából, amelyek nagy segítséget jelentettek a témában való tájékozódás terén.

1. Elhívás a szinoptikus evangéliumokban

A történelem során Isten kezdeményezte az ember által elrontott kapcsolat helyreállítását, és ennek érdekében kiválasztotta és elküldte Jézust a megromlott emberiséghez. Isten korábban próbálkozott népe jobb belátásra bírása érdekében: prófétákat küldött közéjük; de őket sorra megvetették, megverték vagy megölték. Mégsem akart lemondani az általa teremtett emberről, ezért elküldte szeretett Fiát is² (Mk 12,6; vö. Mt 21,37; Lk 20,13).

Jézus küldetésének célja a tanítás és a prédikálás volt (Mk 1,38–39; Mt 4,17; 9,35; Lk 4,43; 8,1), mely a megváltást munkálta. Egyrészt benne inkarnálódott Isten igéje, másrészt ő hirdette az Atyától vett ígét. Igehirdetésének és tanításának tárgya az Atya országának elközeledése volt (Mk 1,15; vö. Mt 4,17). A küszöbönálló Isten országának faktumából következett a megtérésre és hitre való felszólítás. Az igehirdetés és tanítás szolgálata mellett Jézus gyógyított (Mk 1,30–34; 6,5; Mt 4,23–24; 8,15; Lk 5,24–25; 6,10), megtisztította a leprásokat (Mk 1,40–42; Mt 8,3; Lk 17,12–14), ördögöket űzött (Mk 1,23–27; Mt 8,32; Lk 4,35) és halottakat támasztott fel (Mk 5,41–42; vö. Mt 9,25;

---

¹ Segovia, Fernando F.: Call and Discipleship – Toward a Re-examination of the Shape and Character of Christian Existence in the New Testament. In: *Discipleship in the New Testament*. Ed. Fernando F. Segovia. Fortress Press, Philadelphia 1985, 1–2.

² Senior, Donald & Carroll Stuhlmueller: *The Biblical Foundations for Mission*. SCM Press Ltd, London 1983, 322.

Lk 7,14–15). Ezek a kísérő jelek és csodák azért adtak, hogy az Istentől eltávolodott emberek komolyan vegyék a megtérésre szólító felhívást, az Atya üzenetének fontosságát és sürgősségét. Jézus egész élete szolgálat (Mk 10,42–45; vö. Mt 20,25–28; Lk 22,25–27) és szenvedés volt (Mk 6,4; 9,19; 14,37.72; 15,15–37; vö. Mt 27,26–50; Lk 23,33–46). Küldetése befejezéseként az élete feláldoztatását vállalta, hogy biztosítsa számunkra az Atyával való megbékélést.

Küldetése során előnyben részesítette a zsidókat, mint a választott nép tagjait, de nem zárkózott el mereven a pogányoktól sem. A halál legyőzése után megparancsolta tanítványainak, hogy minden nemzetnek hirdessék az életet jelentő igét.

Jézus elhívását és küldetését kronológiailag és teológiailag a tanítványok elhívása és kiválasztása követte. Az elhívás és kiválasztás Jézus és az Atya szuverén akaratánál fogva történt. Jézus azokat hívta magához Mk 3,13 szerint, akiket akart (οὓς ἠθέληεν),³ de tudjuk, hogy mindenben az Atya akaratát követte és teljesítette. Lukács fel is jegyzi, hogy a tanítványok kiválasztása előtti éjszakát az Atyához való imádkozással töltötte (Lk 6,12–13). A tanítványok *vocatio*jának története több megegyező vonást mutat az ószövetségi próféták elhívástörténetével, különösen Elizeusnak az Illés általi elhívásával (1Kir 19,19–21). Karl Heinrich Rengstorf határozottan cáfolja ezt a nézetet, mert szerinte az Ószövetségben nem létezett mester-tanítvány viszony.⁴ Jóllehet sokan tették magukévá véleményét, ezen a ponton mégis téved. Jézus tanítványainak nem kell próbaidőt kiállniuk, majd nem kell elzárkózva élniük, mint a qumráni Igazság Tanítója követőinek. A názáreti tanítványai több rokon vonást mutatnak a hellenista tanítványok közül főleg a cinikusokkal, de mégsem lehet őket velük összetéveszteni. A hellenista és a rabbi-tanítványok életében nagyon fontos szerepet játszott a bölcsesség, illetve a Tóra tanulmányozása és elsajátítása. Ezzel szemben a Jézus tanítványai elsősorban a szolgálatra nyertek elhívást. A rabbik a Tórához való hűségre, a görög filozófusok az igazság szenvedélyes keresésére nevelték és buzdították követőiket, míg Jézus az Atya üzenetét és szeretetét tanította, élte tanítványai előtt, hogy ők maguk folytathassák küldetését. Abban a korban a jelöltek választhattak a mesterek között, de Jézus maga választotta ki tanítványait. A bölcsélet követői és a rabbi-tanítványok túlszárnyalhatták mesterüket, de Jézus tanítványainak elég volt, ha olyanokká lehettek, mint elhívójuk. Korábban egyesek Jézus tanítványai közül Keresztelő Jánost követték, aki körül szintén jól körülhatárolt tanítványi sereg létezett. A tizenkettő közvetlenül elhívása után elhagyta foglalkozását (Mk 1,18.20; vö. Mt 4,20.22; Lk 5,11.28), lakhelyét (Mk 1,29), családtagjait (Mk 1,20; vö. Mt 4,22; Mk 1,30), tehát összefoglalva mindenét (Mk 10,28; vö. Mt 19,27; Lk 5,11.28). Ezenfelül a mester sorsában kellett osztozniuk, lemondva saját életükről is.⁵

A szinoptikus evangéliumok szerzői kivétel nélkül feljegyezték az apostolok névsorát (Mk 3,16–19; vö. Mt 10,2–4; Lk 6,14–16; lásd még ApCsel 1,13), de ezekben kisebb-nagyobb eltérések tapasztalhatók. Az első négy helyen az elsőként elhívott tanítványok szerepelnek mind a négy névsorban, köztük az oszlopapostolokkal. A legtöbb

³ Kingsbury, Jack Dean: *Conflict in Mark: Jesus, Authorities, Disciples*. Fortress Press, Minneapolis 1989, 90.

⁴ Rengstorf, K. H.: μαθητής szócikk. In: *Theological Dictionary of the New Testament*. Kittel, Gerhard and Gerhard Friedrich (eds.): volume IV. trans. and ed. by Geoffrey W. Bromiley. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan 1974, 426–431.

⁵ Durrwell, François-Xavier: *The apostolate and the church*. Trans. from French by Edward Quinn. Sheed and Ward, London 1973, 81–82.

újszövetséges tudós egyetért abban, hogy nem a tizenkettő kiléte körül voltak eltérések, hanem egyesek közülük különböző névvel szerepelnek és innen erednek a félreértések. A tanítványok száma jelzésértékű, mert utal Jézus igényére, melyet Izrael mind a tizenkét törzsére kiterjeszt. Jézus a tanítványok által Isten régi-új népét gyűjtötte üdvösségre. A tanítványi csoport összetétele vegyes képet mutat, mert szegények és gazdagok, vámszedők és zelóták egyaránt részét képezték a kis csapatnak. Ezeket az összeférhetetlen társadalmi és politikai kategóriákat képviselő embereket Jézus maga köré gyűjtötte és minden esetlenségük, értetlenségük ellenére más személyekké formálta. Dóka Zoltán rámutat: „Több mai kutató kétségbe vonja a kiküldetés történetiségét. Eszerint az evangéliumok híradása a húsvét utáni missziói szituáció visszavetítése Jézus földi életébe azzal a céllal, hogy igazolja a misszionáriusok küldetésének jézusi eredetét.”⁶

Olyan hipotézisek ellenére, melyeket neves és tisztelt – viszont szám szerint kis hányadot kitevő – kutatók hoztak létre (mint J. Wellhausen, Rudolf Bultmann, és nyomában Philipp Vielhauer, Günter Klein, Theodore J. Weeden, Walter Schmithals), valljuk, hogy Jézus húsvét előtt hívta el és választotta ki a tizenkét tanítványát.

Kiválasztásuk egy szélesebb tanítványi körből történt. Jézus egyes elvárásai nem mindenkire nézve bírtak kötelező érvénnyel. Például nem mindenkinek kellett mindenét elhagyva követnie őt, mert egyes asszonyok vagyonukból szolgálva voltak tanítványai. Mások nem hagyták el szülőhelyüket és rokonaikat, hanem helyükön maradvá váltak tanítványokká. A tanítványi névsorban nem találunk nőket, de ennek ellenére egyesek közülük követték Jézust (Lk 8,1–3). Abban a korban megvetették és lenézték az asszonyokat, ezért nagyon megbotránkozható lehetett, hogy Jézus befogadta őket a tágabb tanítványi körébe. Jézus viszont ezt is vállalva utal arra a fontos szerepkörre, amelyet a nők később az egyház életében be fognak tölteni. A tizenkét tanítvány földrajzilag Galileából származik.

Jézus egyrészt azért hívta el tanítványait, hogy vele legyenek. A rabbi-tanítvány kora hajnalban ott állt mestere ajtaja előtt, hogy kifejezze értékelését a rabbi és tanítása iránt. A Jézussal levés nem csupán a nappalokra vonatkozott – annak ellenére, hogy nem voltak minden példára receptívek a tanítványok (Mk 1,35–37) –, hanem éjjel-nappali együttléte és követést feltételezett (Mk 1,17; 2,14; 3,14; 10,28). Sok mindent nem fogtak fel az apostolok Jézus tanításaiból, de szüntelenül részesülhettek jelenlétének kiváltságában. Azért voltak Jézussal és azért készítette fel őket, hogy kiküldhesse őket igét hirdetni, gyógyítani, ördögöket űzni és halottakat feltámasztani. A kiküldetés – mely szolgálatot, és ezen belül elsősorban tanítást jelentett⁷ (Mk 8,22–10,52) – gyakran járt együtt szenvedéssel, de ez is a bizonyoságtévés alkalma volt számukra.

2. Misszió a szinoptikus evangéliumokban

A tanítványok küldetése egyenesen következik az elhívás tényéből, mely a küldetés végett történt. Az Atya küldte a Fiút, Jézus pedig a tanítványokat az Isten országa elközelítésének, a megtérés és az evangéliumba vetett hitre való felszólítás hirdetéséért (Mk 1,15). A tanítványok küldetése emlékeztet az ószövetségi próféták Isten általi küldetésére (2Móz 3,12–15; Jer 1,7; Ez 2,4; Zak 1,3–4). Az apostolok nem ellenkeznek a

⁶ Dóka Zoltán: *Márk evangéliuma*. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest 1996, 122.

⁷ von Wahlde, Urban C.: Mark 9:33–50 discipleship: the authority that serves. In: *Biblische Zeitschrift* 29. Nr. 1, 1985, 67.

küldetéskor, de ők is megtapasztalják a rájuk bízott üzenet átadása során a belső feszültségek és külső szenvedés terhét. Ahogy Isten bánkódott engedetlen népe miatt, úgy indul meg Jézus szíve is a pásztor nélküli tömegen és küldi ki tanítványait az összegyűjtésükre. Ehhez a feladathoz azt a hatalmat és erőt adja az apostoloknak, amelyet ő is kapott az Atyától az igehirdetésre és gyógyításra. Jézus kettőnként (δύο δύο – Mk 6,7), *járomtársakként* küldi ki a tanítványokat, ami egyrészt emlékeztet az ószövetségi tanü-törvényre (4Móz 35,30; 5Móz 17,6; 19,15), másrészt pedig a tanítványok és az üzenet védelmét és biztonságát szolgálta. A lelki felhatalmazás és a kettőnkénti kiküldés után arról szerzünk tudomást, hogy teljesen kiszolgáltatott helyzetben, az utazáshoz szükséges legfontosabb felszerelés nélkül indulnak útra a tanítványok.⁸ A szinoptikus evangéliumok kisebb-nagyobb eltérésekkel ugyan, de kivétel nélkül feljegyzik, hogy Jézus mit nem engedett meg magukkal vinni feladatuk teljesítésére. Ezekben a felsorolásokban szerepel a kenyér, tarisznya, pénz, két ruha, saru és bot tilalma (Mk 6,8–9; Mt 10,9–10; Lk 9,3; 10,4; vö. 22,35). Csak Márk teszi szóvá, hogy Jézus megengedi a vándorbot és saru vitelét. A 'spártai tilalom' magyarázói kísérletei szerteágazóak: a küldetés szentsége, új exodus, békés szándék, táplálékra való méltóság, üzenet sürgőssége és a kolduslátszat elkerülése szerepel a próbálkozások között. A tanítványok felszereltségének hiánya emlékeztetett egyrészt Jézus – akire teljes mértékben rá voltak utalva a küldöttek – nincstelenségére, másrészt pedig az üzenet sürgős voltára.⁹ Az első küldetés után, mely csak a belmissziót jelentette, egy új helyzet áll elő, és ekkor Jézus utasítja tanítványait néhány létszükségleti eszköz beszerzésére (Lk 22,36). Az erővel és hatalommal való felruházáson kívül a tanítványok ígéreteket is kapnak Jézustól a hitüket követő jelekre és mesterük kísérő jelenlétére. Mk 16,17–18 ígérete öt jelről beszél, mely a hívők hitét fogja kísélni: ördögűzés, nyelveken szólás, mérges kígyók kézbevétele, halálos ital ártalmatlansága és kézrátétel általi gyógyítás. A későbbi keletkezés ellenére egyedül a halálos ital ártalmatlanságáról szóló jelre nem olvasunk más példát az újszövetségi iratokban. Lk 10,19-ben is csodák véghezvitelére nyer rendkívüli hatalmat a hetven(két) tanítvány. Jézus ígéretei győzelmet és biztonságot jelentenek követői számára. A biztonság nem a szenvedés vagy kivégzés elkerülését jelenti, hanem Jézus szüntelen gondoskodását (Mt 10,29–31; 28,20). A tanítványoknak még azt is meghagyja Jézus, hogy milyen embereknél szálljanak meg küldetésük során, vagy ha nem fogadják be őket, hogyan viszonyuljanak mindehhez. Mk 6,10 szerint nem szabad válogatniuk a szálláshelyek között, de Mt 10,13 előírja, hogy csak olyanoknál szállhatnak meg, akik méltók erre. Lk 10,5–9 szabályozza a köszönést, a táplálást, a gyógyítást és az igehirdetést. Visszautasításuk esetén le kell verniük lábukról a port, mint a hithű zsidók hazatérésükkor a külföld porát. Ez ítéletet jelentett a címzettek számára, de a sürgősségre és a megtérés fontosságára is utalt. A visszautasítás elsősorban Jézusnak és az Atyának szólt, ezért az érintettek sorsa Sodománál és Gomoránál rosszabb lesz (Mt 10,15; Lk 10,12).

Jézus küldetésének folytatását már földi ittléte alatt, húsvét előtt tanítványaira bízta. Időnként elhangzott az a megjegyzés is, hogy Jézus nem tudott volna eleget tenni megbízatásának a feladatának nagysága miatt, ha nem küldi ki tanítványait is a munka végzésére. Elsősorban a tizenkét apostol részesült ebben a megtiszteltetésben, miután

⁸ Kingsbury, Jack Dean: *Conflict in Luke: Jesus, Authorities, Disciples*. Fortress Press, Minneapolis 1991, 111.

⁹ Bruce, Alexander Balmain: *The Training of the Twelve*. 4. edition. Keats Publishing, New Canaan, Connecticut 1979, 112.

Jézus példát mutatott nekik és magánképzésben részesítette őket¹⁰ (Mk 4,34b; 7,17; 9,28; 10,10; 13,3). Rajtuk kívül a hetven(két) tanítványról van még feljegyezve, hogy Jézus őket is ugyanazzal a küldetéssel bocsátotta útra (Lk 10,1–16). A hetvenes szám utalhatott a nemzetekre (1Móz 10), Jákób háza népére (1Móz 46,27), Izráel véneire (4Móz 11,25), az élimi pálmafákra (2Móz 15,27), a Szanhedrin tagjaira, vagy a világ hercegeire és nyelveire (3Énók 17,8; 18,2; 30,2). Bruce M. Metzger a kéziratok vizsgálata után előbb hetven(két) tanítványról beszélt, majd a hetvenkettes számot találta helyesebbnek.¹¹

Jézus a küldetés irányát, illetve címzettjeit előbb negatív (Mt 10,5), majd pozitív módon (Mt 10,6) határozza meg. Saját magáról azt vallotta a történelemnek ama pontján, hogy Izráel elveszett juhaihoz küldetett (Mt 15,24), ezért előbb tanítványait is hozzájuk irányítja. Az *Izráel házának elveszett juhai* szókapcsolatban nem genitivus partitivus szerepel, mert akkor Izráelen belül csak egyesekről lenne szó, hanem értelmezett genitivus, és így az egész népre vonatkozik. A zsidó apostolok egyelőre a saját népükhöz küldetnek, és valószínű, hogy Galileában tevékenykednek (Mk 6,12–16). Mt 10,5-öt a pogányokhoz és a samaritánusokhoz való menetel tiltása teszi emlékezetessé.¹² Feltámadása után viszont már szembesült a választott nép visszautasításával, ezért mindenkihez küldi tanítványait (Mk 16,14–20; Mt 28,16–20; Lk 24,47; lásd még Jn 20,21). Az univerzális misszióra adott utasítást tartalmazza Mk 16,15 (κόσμος), Mt 28,19 és Lk 24,47 (πάντα τὰ ἔθνη). Hosszas vita tárgyát képezte, hogy kikre is vonatkozik Mt 28,19-ben a πάντα τὰ ἔθνη megfogalmazás. Az általános szóhasználatallal ellentétben itt minden nemzetet jelöl. Máté evangéliumán belül élesen szemben áll a 10,5b–6 exkluzív missziós parancsa és a 28,29 inkluzív missziós utasítása. Jézus előbb azoktól tiltja el tanítványait (ἔθνη), akikhez küldi az utóbbiban (πάντα τὰ ἔθνη). Több magyarázási kísérlet is született a látszólagos ellentét feloldására. Schuyler Brown szerint Máté a 10,5b utasítását olyan kontextusba helyezte, amely hatálytalanítja a parancsot. E. Spitta, A. Schlatter, D. A. Carson és I. H. Marshall a Jézus tetteivel magyarázza az ősgyülekezet pogánymisszióját. M. Meinertz és David J. Bosch szerint Jézus nem végzett pogánymissziót, de feltámadása után ő ad erre parancsot. Ferdinand Hahn szerint Jézus tanításai utaltak a pogánymisszióra, amit aztán megértett és végzett az őskeresztény egyház. Joachim Jeremias szerint Jézus nem végzett pogánymissziót, mert az Isten számára van fenntartva a végidőkben; de Jézus feltámadásával beköszöntött az üdvkorszak, ezért az ősgyülekezet a pogányokhoz is fordult. Donald Senior és Carroll Stuhlmueller vallották, hogy Jézus lényének teljességére építve indult meg a pogánymisszió. Justin S. Upkong szerint Máté a gyülekezetének helyzete és a Jézussal végbe ment események alapján újraértelmezte a tradíciót. Véleményünk szerint Jézus földi élete során figyelemmel volt a választott nép prioritására, ugyanakkor feltámadása után ő adott parancsot az univerzális misszióra, amely továbbra sem zárta ki a zsidó nemzetet.

¹⁰ Riesner, Rainer: *Jesus als Lehrer*. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 2. Reihe 7. J. C. B. Mohr /Paul Siebeck/, Tübingen 1981, 476. és 484.

¹¹ Metzger, Bruce M.: Seventy or Seventy-Two Disciples? In: *New Testament Studies* 5, 1958–1959, 305–306. Idem, *A textual commentary on the Greek New Testament*. United Bible Societies, London–New York 1971, 150–151.

¹² Weaver, Dorothy Jean: *Matthew's Missionary Discourse. A Literary Critical Analysis*. Journal for the Study of New Testament, Supplement Series 38. JSOT Press, Sheffield, UK 1990, 14.

A tanítványok küldetése szolgálatot és szenvedést feltételezett. A szolgálatra való utasítást nagyon nehezen értették meg a tanítványok (Mk 9,33–35; vö. Mt 20,25–28; Lk 22,24–27; Mk 10,35–40; vö. Mt 20,20–24 és Mt 19,29). Jézus a saját példájával járt előttük, hogy megértsék a szolgálat lényegét¹³ (Mk 10,42–45; lásd még Jn 13,3–10). A Jézus küldetésében és tekintélyében való részesülés magában foglalja a szolgálatot.¹⁴ A tanítványok azért küldettek ki először, hogy hirdessék az ígét. Csak Márk jegyzi meg, hogy a prédikálás tárgya a megtérés (Mk 6,12). Márknál még nem értik az Isten országának evangéliumát, ezért még nem is hirdetik azt, míg Máténál és Lukácsnál prédikálnak arról (Mt 10,7 és Lk 9,2). Máténál nem tanítanak az apostolok, csak a parancsolatokat magyarázzák. A tanítványok megbízásakor az igehirdetés parancsához gyakran kapcsolódik a gyógyítás (Mt 10,7–8; Lk 9,2 és 10,9). A Jézus élete is példát szolgáltat e két tevékenység egymás utáni végrehajtására (Mk 1,21–34; 6,2–5; Mt 4,23; 9,35; Lk 5,17; 6,6–7; 8,1–2 és 13,10–14). Abban a korban bevett szokás volt az olaj gyógyírként való használata, de a tanítványok hasonló gyakorlata (Mk 6,13) mégsem csupán ennyit jelentett, mert ők Jézus nevében gyógyítottak és Isten országának örömhírét hirdették (Lk 10,9 és 11,14–20). A Jézustól kapott hatalommal (Mk 6,7; Mt 10,1) és erővel (Lk 9,1) gyógyítottak,¹⁵ és ez a jel is utalt Isten országának elközelítésére. Mk 3,14–15 szerint Jézus azért hívja el tanítványait, hogy vele legyenek, hirdessék az ígét, gyógyítsák a beteget és űzzék ki az ördögöket. Az exorcizmusra való felhatalmazás (Mk 6,7; vö. Mt 9,8; 10,1 és Lk 9,1) a Jézus küldetésében való részvételre utalt (Mk 1,22–23.27), ugyanakkor megkönnyítette Isten országának terjedését és az ördög hatalmának összeomlását. Mk 9,38–40 hírül adja, hogy valaki démonokat űz Jézus nevében az ő parancsa nélkül. Márk mellett az orvos Lukács is különbséget tesz az ördögi megszállottság és a betegség között (Mk 1,32–34; 6,13; Lk 4,40–41 és 9,1). Lukácsnál a hetven(két) tanítvány is ördögöket űz (10,17), habár ez a parancs nincs feljegyezve 10,9-ben. Csak Máté foglalja evangéliumába, hogy Jézus parancsot adott tanítványainak a halottak feltámasztására is (Mt 10,8), viszont sehol sem olvasunk a szinoptikusoknál ennek bekövetkeztéről. Jézusról több beszámoló említi, hogy támasztott fel embereket (Mk 5,22–43; vö. Mt 9,18–26; Lk 8,41–56; Lk 7,11–16; lásd még Jn 11,11–44). A szír Pesitából kihagyták Jézusnak ezt a parancsát (Mt 10,8), melynek végrehajtásáról ApCsel 9,36kk és 20,7kk számol be. A szenvedés elválaszthatatlan a szolgálatról.¹⁶ Jézus is szolgálni és szenvedni jött (Mk 10,45), és erre készíti fel tanítványait is. Márk gyülekezete számára vigasztalást jelentett az üldözés közben, hogy Jézusnak is része volt szenvedésben és feltámasztásával legyőzte a halált. Jézus nem hallgatja el tanítványai elől a rájuk váró szenvedéseket. Mk 13,9–13-ban figyelmezteti őket a küszöbön álló nyomorúságokra.¹⁷ Mt 10,16 és Lk 10,3-ban úgy bocsátja el tanítványait, mint bárányokat a farkasok közé, tehát a biztos halálba. Nem kell készakarva keresniük a mártírhalált, de nem is kell kitérniük előle, ha ez Jézus nevéért következik be. A veszé-

¹³ Milne, Douglas J. W.: Mark – the gospel of servant discipleship. In: *The Reformed Theological Review* 49, Ja–Ap 1990, 20.

¹⁴ Meye, Robert P.: *Jesus and the Twelve: Discipleship and Revelation in Mark's Gospel*. William Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan 1968, 180.

¹⁵ Freyne, Seán: *The Twelve: Disciples and Apostles – A Study in the Theology of the First Three Gospels*. Sheed and Ward, London and Sidney 1968, 171.

¹⁶ Jeremias, Joachim: *Neutestamentliche Theologie*. Erster Teil: Die Verkündigung Jesu, 3. Auflage. Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, Gütersloh 1979, 229.

¹⁷ Best, Ernest: *Disciples and discipleship – studies in the Gospel according to Mark*. T. & T. Clark, Edinburgh 1986, 15.

lyekre való figyelmeztetés mellett Jézus bátorítja is ígéretével a követőit, hogy az Atya Lelke által mindig velük marad (Mt 10,19–20). Hálát adhatnak a szenvedésért (Mt 5,11–12; vö. Lk 6,22–23), mely Jézus nevéért következik be rajtuk. Imádkozniuk kell az üldözőikért (Mt 5,44; vö. Lk 6,27–28) és bizonyágtételre kell kihatároznunk a zaklatásokat (Lk 21,12–13). Márknál és Lukácsnál összekapcsolódik a kereszthordozás az önmehtagadással (Mk 8,34; vö. Lk 14,26–27). Máténál senki sem méltó (ἄξιος) Jézus követésére a kereszthez hordozása nélkül (Mt 10,38).

A tanítványok elhívásának és küldetésének témáját biblikai-teológiai összeggel szeretnénk summázni. Eddig említés történt a tanítványi létről, a tanítványok önértelemzéséről, a missziológiai vonatkozásról, de ki kell térnünk röviden a krisztológiai, ekkleziológiai és eszkatológiai vonatkozásokra is. A tanítványok részlegesen ismerik fel húsvét előtt mesterükben Krisztust. Ennek ellenére elfogadják Jézus autoritását és küldetését, rácsodálkoznak a tőle látott jelekre, amelyek túlulnak önmagukon. A Jézus tanítása és példaadása során egyre jobban engedelmeskednek Uruk, míg húsvét és pünköszt után elkötelezett küldöttekként végzik a rájuk bízott feladatot (Mt 28,19).

A krisztológiai vonatkozásból következik az ekkleziológiai specifikum. A tanítványosság Máté evangéliumában a βασιλεία, vagyis a Jézusról szóló evangélium elfogadását jelenti. A tanítványok hallják és megértik Jézus parancsait, tanítását, és cselekszik Isten akaratát (12,50). Ugyanakkor 28,20 értelmében a tanítványok azok, akikben Jézus a tekintélyével mindig jelen van. A tanítványok mögött Máté gyülekezete áll, ezért a μαθητής ekkleziológiai fogalom. U. Luz megállapítását azzal egészíti ki J. Zumstein, hogy a μαθητής fogalom kettős értelemmel bír, egyrészt Jézus földi követőit jelöli, másrészt viszont ekkleziológiai töltettel bír.¹⁸ A tanítványok megkülönböztetett szerepet töltenek be az egyházban, mert ők az új pátriárkák, akik követendő paradigmát jelentenek a későbbi tanítványok számára.

A tanítványság krisztológiai vonatkozásának eredménye az eszkatologikus jellemvonás. A szinoptikus evangéliumok úgy mutatják be Jézust, mint aki jelenleg uralkodik a földön, de ő egy személyben az Emberfia is, aki el fog jönni, hogy megítéljen minden földi halandót. A krisztológia a hívőknek nem csupán a múlthoz és a jelenhez való viszonyát, hanem ugyanolyan mértékben a jövőjét is meghatározza. Máté úgy beszél a keresztyének életéről, mint amely nem mentes az eszkaton távlatától.¹⁹ A tanítványok élete, engedelmissége döntő az elkövetkezendő ítélet szempontjából. A megtérésre való felszólítás halaszthatatlansága sok ember életét megmentheti. Krisztus eszkatologikus tanítása és ígértetése Isten utolsó szavát jelenti, aki életbe lépteti és kijelenti az akaratát. Jézus első tanítványainak ezt az üzenetet kellett továbbadniuk. Ennek az ígértetésnek és tanításnak a meghallgatása, elfogadása által válnak az emberek Jézus tanítványává, és ettől függ az eszkatologikus üdvösség sorsa.

¹⁸ Luz, Ulrich: *The Disciples in the Gospel according to Matthew*. Second edition. In: *The Interpretation of Matthew*. Ed. Graham N. Stanton, *Studies in New Testament Interpretation*. T&T Clark, Edinburgh 1995, 127–128. Zumstein, Jean: *La Condition du Croyant dans l'Évangile selon Matthieu*. *Orbis Biblicus et Orientalis* 16. Éditions Universitaires, Fribourg/Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1977, 45–46.

¹⁹ Zumstein, Jean: *i. m.* 18.

Felhasznált irodalom

- Best, Ernest: *Disciples and discipleship – studies in the Gospel according to Mark*. T. & T. Clark, Edinburgh 1986.
- Bruce, Alexander Balmain: *The Training of the Twelve*. 4. edition. Keats Publishing, New Canaan, Connecticut 1979.
- Dóka Zoltán: *Márk evangéliuma*. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest 1996.
- Durrwell, François-Xavier: *The apostolate and the church*. Trans. from French by Edward Quinn. Sheed and Ward, London 1973.
- Freyne, Seán: *The Twelve: Disciples and Apostles – A Study in the Theology of the First Three Gospels*. Sheed and Ward, London and Sidney 1968.
- Jeremias, Joachim: *Neutestamentliche Theologie*. Erster Teil: Die Verkündigung Jesu, 3. Auflage. Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, Gütersloh 1979.
- Kingsbury, Jack Dean: *Conflict in Luke: Jesus, Authorities, Disciples*. Fortress Press, Minneapolis 1991.
- Kingsbury, Jack Dean: *Conflict in Mark: Jesus, Authorities, Disciples*. Fortress Press, Minneapolis 1989.
- Luz, Ulrich: „The Disciples in the Gospel according to Matthew.” Second edition. In: *The Interpretation of Matthew*. Ed. Graham N. Stanton, Studies in New Testament Interpretation. T&T Clark, Edinburgh 1995, 115–148.
- Metzger, Bruce M.: „Seventy or Seventy-Two Disciples?” In: *New Testament Studies* 5 1958–1959, 299–306.
- Metzger, Bruce M.: *A textual commentary on the Greek New Testament*. United Bible Societies, London–New York 1971.
- Meye, Robert P.: *Jesus and the Twelve: Discipleship and Revelation in Mark’s Gospel*. William Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan 1968.
- Milne, Douglas J. W.: „Mark – the gospel of servant discipleship.” In: *The Reformed Theological Review* 49, Ja–Ap 1990, 20–29.
- Rengstorff, K. H.: s. v. *μαθητής*. In: *Theological Dictionary of the New Testament*. Kittel, Gerhard and Gerhard Friedrich (eds.): volume IV. trans. and ed. by Geoffrey W. Bromiley. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan 1974, 426–431.
- Riesner, Rainer: *Jesus als Lehrer*. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 2. Reihe 7. J. C. B. Mohr /Paul Siebeck/, Tübingen 1981.
- Segovia, Fernando F.: „Call and Discipleship – Toward a Re-examination of the Shape and Character of Christian Existence in the New Testament.” In: *Discipleship in the New Testament*, ed. Fernando F. Segovia. Fortress Press, Philadelphia 1985.
- Senior, Donald & Carroll Stuhlmueller: *The Biblical Foundations for Mission*. SCM Press Ltd, London 1983.
- von Wahlde, Urban C.: „Mark 9:33–50 discipleship: the authority that serves.” In: *Biblische Zeitschrift* 29 Nr. 1, 1985, 49–67.
- Weaver, Dorothy Jean: *Matthew’s Missionary Discourse*. A Literary Critical Analysis. Journal for the Study of New Testament, Supplement Series 38. JSOT Press, Sheffield, UK 1990.
- Zumstein, Jean: *La Condition du Croyant dans l’Évangile selon Matthieu*. Orbis Biblicus et Orientalis 16. Editions Universitaires, Fribourg/Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1977.

Vocation and Mission in the First Three Gospels

Jesus' calling and ministry was chronologically followed by the vocation and election of the disciples. The calling and election happened in accordance with Jesus' and the Father's sovereign will. The story of the disciples' vocation shows several resemblances with the stories on the calling of the Old Testament prophets, especially with the calling of Elisha by Elijah.

The Twelve abandoned their occupations, homes, relatives, in one word everything immediately after the calling. Above all they had to give up their own lives, to share the master's destiny. The writers of the synoptic gospels with no exception recorded the list of names of the apostles. The number of the disciples is symbolic because Jesus laid claim upon all the twelve tribes of Israel. Through his disciples Jesus gathered God's old-new people for salvation. Their selection was done out of a larger circle of disciples. Some of Jesus' expectations were not compulsory for all of them. For example not everyone had to follow him leaving everything behind, because some women were his disciples by serving from their fortunes. Others did not leave their parents and relatives behind, but they still became disciples remaining in their places. Geographically the twelve disciples came from Galilee. The disciples were together with Jesus and they were prepared by him to preach, to heal, to drive out unclean spirits and to raise the dead. The mission – that meant serving and teaching, first of all – often went together with suffering, but that was considered to be another opportunity of bearing testimony to them.

Their calling happened with a view to mission. The Father sent the Son, and Jesus sent the disciples to preach on God's kingdom, on conversion and on belief in the Gospel. For this assignment he gives the disciples the same authority and power he got from the Father for preaching and healing. Jesus sends out the disciples two by two as "yoke-companions".

After the spiritual authorization and after their having been sent out two by two, we learn about the fact that in a completely defenseless situation the disciples went out on their ways without the least necessary journey-equipment. The synoptic gospels without any exception note that Jesus did not allow the disciples to take too much with them in order to fulfill their mission. In these enumerations we can find the prohibition of bread, bags, money, more than two robes, sandals and sticks. After the first mission, which meant only inner mission, a new situation appeared, in which Jesus instructed his disciples to supply some necessaries. Besides the investment with authority and power, the disciples were given by Jesus a promise, regarding the signs of their faith as well and their master's continuous presence. The promise in Mk 16,17–18 speaks about five signs which are to follow the believers' faith: they will drive out demons, they will speak in tongues, if they pick up snakes or drink any poison, they will not be harmed and they will lay their hands on sick people and these will get well.

Jesus entrusted his disciples with the continuation of his mission before Easter, while he was still on earth. First of all the twelve disciples were those who had this honor, after Jesus showed them an example and prepared them. Besides them the seventy(-two) disciples are mentioned, whom Jesus sent as well, with the same mission. The mission of the disciples supposed service and suffering.

Besides the biblical theological way of handling this topic we have to take into consideration the Christological, ecclesiological and eschatological aspects, too. The

disciples only partly recognize Christ in the person of their master before Easter. In spite of this, they accept Jesus' authority and mission; they are surprised by his miracles which were beyond their reach. In the course of Jesus' teaching and giving example they become more and more obedient towards their Lord, until after Easter and Pentecost, when they carry out their task as committed delegates.

From the Christological aspect ensues the ecclesiological one. Discipleship in Matthew's Gospel means the acceptance of the gospel. The disciples hear and understand Jesus' commands, his teaching and they do God's will. At the same time, according to 28,20 the disciples are those, in whom Jesus is always present with his authority. The disciples have differentiated roles in the church, because they are the new patriarchs, who are a paradigm to be followed by the later disciples. The result of the Christological aspect of discipleship is its eschatological character. The synoptic gospels present Jesus as someone, who for the time being rules the earth, but at the same time he is the Son of Man too, who will come and judge everyone. Christology defines the believers' attitude not only towards the past and the present, but towards future as well. Matthew speaks about Christian life as something that is bound to the perspective of the eschatology. The disciples' life and obedience is decisive from the standpoint of the coming judgment. The calling to the emergency of conversion can save many people's lives. Christ's eschatological teaching and healing means God's last word, which implements and reveals his will. By listening and accepting this preaching and teaching people can become Jesus' disciples, and the eschatological salvation depends on it.

The subjects of the vocation and of mission are the Father, Jesus Christ and the Holy Spirit. The basis and the aim of the Father's calling and sending is Jesus. Between Jesus' transfiguration and return the subject of the vocation and of the mission is the Holy Spirit. Jesus is able to make the stones cry out, and still he calls ordinary people to proclaim his eternal message. In spite of the apparent restriction Jesus' call in Mt 11,28a refers to everyone. Jesus' universal call becomes evident in Mk 13,10 and eventually in his command that he sends to every creature and every nation all over the world. The universal call is delivered as a personal one. The triune God calls everybody, claims everybody and turns the obedient ones into disciples and gives them commission.